

Brytningstider – en essä om väder med utgångspunkt från Peter Stridsbergs utställning

Diana Berntsdotter Vallgren

Volym 2 Nummer 1 2025

Publicerad online: 7 maj 2025.

[Skicka in din artikel till denna tidskrift](#)

Brytningstider – en essä om väder med utgångspunkt från Peter Stridsbergs utställning

Diana Berntsdotter Vallgren

Jag lyssnar till sjörapporten i Sveriges Radios app, komponerad med stämningsfull cellomusik. ”Musik mot midnatt” ger oss hjälpen att, som de skriver, ”somna till sjörapporten och lugn cellomusik”. Sjörapporten presenteras som ett poetiskt sömnmedel. Vi som är uppvuxna med radions direktsändning påslagen som ett sällskap i hemmet känner igen namnen på alla de platser som räknas upp tillsammans med bland annat vindstyrkor, vindriktningar, siktförhållanden och vattenståndet i havet. Rapporten startades av SMHI 1905 för att varna de sjöfarande för stormar.

Att prata om vädret är att prata om den utomhusliga dagsformen som lotsar oss mot rätt tjocklek på jackan och lämpliga aktiviteter för dagen. Fingervantar eller skinnhandskar? Pannband eller mössa? Sneakers eller sandaler, kanske paraply? Det räcker inte med att slänga ett öga på termometern som slingrar sin avläsningspunkt ut genom fönstret för att bli hängande mot fasaden. Solen kan ligga på och husets spillvärme kan påverka mätaren till missledande temperatur och därmed - fel klädval för dagen. För att förstå vilket väder det är behöver vi använda oss av kroppens sinnen och en ofta nedärvd kunskap, en läsbarhet av luften. Väder är en läskunnighet baserat på en kroppslig erfarenhet. När människan levde och arbetade i naturen var kunskap om väder en självklarhet, en nödvändighet. I en värld utan högteknologiska hjälpmedel fick människan förlita sig på sina sinnen och faktiska upplevelser.¹ Naturens tecken ger även en fingervisning om morgondagens väder. Svalor som under sommaren flyger högt vittnar om fortsatt högttryck. Däruppe finns insekter att äta. Om lågtryck stundar finns insekterna närmare marken och svalorna flyger lägre. Inga väderappar behövs.

I utställningen *Brytningstider* ses en fotografisk serie av konstnären Peter Stridsberg. En man står på en klippa i västkustligt landskap, närmare bestämt Tjörn. Iklädd den tidlösa underklädesskruden av vita bomullskalsonger och t-shirt. I en serie om sju fotografier titulerade *Forecast Diaries #1 - #7* ses samma plats, samma gestalt på samma klippa. Det som skiljer bilderna åt är ljuset som himmel och hav återger, ett ljus som skiftar beroende av vädret. Sju dagar i rad är dokumenterade. Kroppen i bilden är en väderstation som genom känsel, doft, hörsel och syn avläser luftfuktighet, vind och temperatur. Solens värme mot huden. Beträktaren transporteras till en föreställning om en sensorisk upplevelse. I bilderna kan vi avläsa årstiden med hjälp av

¹ Ebba Lisberg Jensen, ”Ekologisk läskunnighet och naturrelationernas abstraktion i Antropocen”, i *Kulturella Perspektiv*, (2016:1), s. 20.

vegetationen och hur högt solen står på himmeln. Kan vi avgöra dygnets timma i bilderna? De långa och låga skuggorna visar att solen inte strålar från sin position mitt på dagen, utan snarare en senare tid på dygnet. Bildernas skiftningar i ton ger oss en aning om vädret, om hur det upplevs att vara på platsen.

Konst kan göra det med oss – ta oss till en annan plats. Platser med annat klimat, annan kultur, andra människor, andra djur. Likt litteratur och film och alla andra konstarter har människans kreativa skapande en förmåga att hjälpa oss att leva oss in i händelser och tillstånd som vi faktiskt inte upplevt själva. Här finns frågor riktade från annat håll, nya perspektiv men inte nödvändigtvis fler svar att inhämta. Men en öppning till något annat, något vi inte vetat eller erfart.

Forecast Diaries #5 (2021), Bildupphovsrätt Peter Stridsberg

Att porträttera vädret med hjälp av kroppen som lots, kameran som verktyg och naturen som scenografi är en del av Stridsbergs konstnärskap. Likaså fotograferas miljöer, uppbyggda i en Roy Andersson-lik scenografi, men med gladare färgpalett. Ofta är scenografin placerad i naturen och får betraktaren att ana en innemiljö där ingen bor. Det fyra väggarna och taket finns inte, men det ligger utanför bildens ram. I utställningen *Brytningstider* finns ingen uppbyggd scenografi, enbart

naturen agerar kuliss. På utställningsrummets kortvägg är ett annat motiv överfört till fototapet som i storformat visar en annan kust. Platsen vid havet är Skagsudde, Skeppsmalen, utanför Örnsköldsvik. Skagsudde är en väderstation som rapporteras i sjörapporten. En spegel placerad på en klippa återger bilden av natur som inte annars ryms i bild. Spegeln är den enda rekvisita som ses i utställningen. Den vit- och lättklädda gestalten blickar ut över havet med ryggen mot kameran. Han ser det vi ser. Hjälper betraktaren att se länge in i bilden genom den egna blicken. Vad finns där ute? Är det en längtan, ett framåtblickande? Gestalten känner väderförhållandena med kroppen, en fysisk sensorisk insamling av data, likt sjörapporten, men utan att förmedla upplevelsen vidare. Landskapet som motiv visas så som det är men med valt perspektiv, vald utgångspunkt. Har vi valt vår nuvarande position, försatt oss i en situation som tvingar oss att bryta upp från det invanda levernet? Kollektivt och delvis ovetandes, med avsaknad av kunskap och förståelse har vi nog det.

"Med rotens himmelsträd hörs vindens andetag vidröra min kind" (2024) Bildupphovsrätt Peter Stridsberg

Brytningstid berättar att något annat är i antågande. En tid har varit, annan tid kommer. Vad är det för brytning? Idag är vi många som försöker förhålla oss till klimatförändringarna. Förhålla oss sansade. Inte invaderas av oro och ångest. Vi är många som gör det vi kan för att inte skynda förändringen, ändå händer den. Den pågår – klimatförändringen. Nu gäller det att inte gå under. Klimatförändringar leder till klimatomställningar. Brytningstiden kan vara ett nytt förhållningssätt som politiker och medier refererar till som den gröna omställningen. Den gröna omställningen ska ta oss till ett fossilfritt samhälle men med samma elförbrukning eller mer. Det är en

brytningstid. Ett försök att bryta från det pågående och gå in i något annat. ”Något annat” som skulle kunna vara en äldre kunskap som fått stå tillbaka för teknologins framfart. Kunskap som inte ges vidare till våra barn i samband med urbaniserade livsmönster. En kunskap om natur och om hur vi människor kan leva med naturen och inte av den. För hur ser vi egentligen naturen, som en resurs för mänskliga behov, eller som en plats med egenvärde, full av liv från minsta mikroorganism till största berg? Människan är både natur och kultur, två värden som inte ska stå i dikotomi, utan som verkar gemensamt.

Stridsbergs bildvärld placerar människan mitt i den vidsträckta naturen, visar oss hur små vi är i förhållande till naturens kraft. Ändå har vi, små men många, rubbat naturens system, satt det i obalans på grund av jakten på tillväxt. Blint tagit naturen till fånga, eller försökt styra och tämja den efter vår strävan efter ekonomiskt kapital. Stridsberg formar naturen till en kuliss som påminner oss om människans förhållningssätt gentemot naturen. Gruvdrift och skogsindustri är en aspekt, naturturism är en annan. Vårt förhållningssätt är en förväntan av att naturen ska prestera för oss, ge oss upplevelser som vi delar digitalt med andra. Vi förväntar oss att naturen ska visa sig från sin bästa sida den dag som i kalendern är avsatt för vandring eller skidåkning. Den dagen hoppas vi att behaglig temperatur, rätt mängd vind och moln ska ge oss den upplevelse vi förväntat oss. Annars kommer besvikelsen. Det kan ha varit för blåsig, för kallt, till och med regnat (bevara mig väl). Moln och dimma kan täcka vår utsikt från en högre punkt och vågorna kan slå mot klipporna med sitt allt för kalla vatten. Stridsbergs lätta klädsel finns där oavsett väderförhållanden. I den djupaste snön är de vita kalsongerna täckta av blå jeans. Ingen jacka, vantar eller mössa. Kroppen i kyla, en utsatt position.

I den nu föreslagna geologiska tidsepoken, Antropocen, är det människans påverkan på jorden som styr klimatet. Under den stora accelerationen (som anses startas efter Andra världskriget) har de socioekonomiska trenderna bidragit med förändringar i jordens system, vilket i sin tur har ökat den globala medeltemperaturen med 1,2% sedan den förindustriella eran. Arters utrotningshastighet går i rasande fart och människan är en art bland otaliga mängder som påverkas av klimatförändringarna och jordsystemets rubbningar. Sjörapporten finns där för att med cellokomposition lugna oss till sömn. Vad kan väcka oss till aktiv förändring mot en hållbar framtid?

Utställningen Brytningstider av Peter Stridsberg visades på Örnsköldsviks museum och konsthall 6 december 2024 – 25 januari 2025.